

Jef Van Bilsen, s.l.

[Collectie SOMA – Ondanks alle ondernomen stappen heeft *Wt* de rechten van deze foto niet kunnen achterhalen. De betreffende personen kunnen contact opnemen met *Wt*]

Jef Van Bilsen en het einde van het Verdinaso

BRECHT LEIN

Na de dood van Joris Van Severen zocht het Verdinaso met toenemende ijver naar een *modus vivendi* met het bezettingsregime. Tussen mei 1940 en januari 1941 poogde de nieuwe leiding, gedomineerd door de groep-Persijn, om onder het bezettingsregime een aanvaardbare maatschappelijke en politieke rol voor het Verdinaso te vinden. Die pogingen bleken echter tevergeefs. Uiteindelijk maakte de *Militärverwaltung* (MV) begin 1941 duidelijk dat er in Vlaanderen slechts één politieke beweging geduld werd en dat die niet Groot-Nederlands kon zijn. Van Bilsen werd in 1932 lid van het Verdinaso. Hij was er achtereenvolgens hoofd van de Leuvense studentenafdeling (1932-1936) en hoofdmans van de Dinaso-afdeling Groot-Brussel (1937-1939). Einde 1939 raakte Van Bilsen in conflict met Van Severen en werd hij uit de beweging gezet.¹ Na zijn demobilisatie en repatriëring uit Zuid-Frankrijk maakte Van Bilsen zijn rentree in het Verbond. Zo komt het dat hij er op zijn zevenentwintigste een van de hoofdrolspelers was in de vaak bediscussieerde 'eindstrijd' van het Verdinaso.

Deze bijdrage is het relaas van die eindstrijd. Onze bevindingen zijn gebaseerd op Van Bilsens oorlogsdagboeken en op zijn onuitgegeven memoires. Dit alles werd grondig getoetst aan zowel ander bronnenmateriaal als aan de bestaande historiografie over het gebeuren.

INTERNE VERDEELDHEID

Einde augustus 1940 werd Van Bilsen gedemobiliseerd als reserveofficier. Hij had enkele maanden voordien de uittocht naar Zuid-Frankrijk meegemaakt en keerde nu terug naar België. Terug thuis waren de verhoudingen binnen het Verdinaso sterk veranderd en als 'persoonlijk raadgever' van de nieuwe leider, de Tieltsche advocaat Emiel Thiers, verzeilde hij binnen het verbond al snel in de bittere tweestrijd tussen de 'burgerlijke' vleugel rond Paul Persijn en de eerder soldateske fractie van

1. J. Creve, *Van Bilsen, Jef*, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tielt, 1998, pp. 497-498. L. Saerens, *Inventaris van het archief Anton A. Jozef (Jef) Van Bilsen (1913-1996)*, Leuven, 2002, pp. 2-3.

de Dietse Militanten Orde (DMO)-commandant Jef François.² De dood van Van Severen en het gebrek aan daadkracht van Thiers maakten de vrije meningsuiting mogelijk binnen de beweging en verschafte een fluisterforum waarop iedereen zijn eigen ideeën de vrije loop liet over de te volgen strategie. De kenmerkende tucht en orde binnen de rangen maakten plaats voor meer en meer interne discussies die bovendien vaak dreven op – of zorgden voor – persoonlijke wrijvingen. Onderwerp van discussie was steevast de vraag hoe het Verdinaso zich tegenover de bezetter moest verhouden. In het verlengde van die kwestie vroeg men zich af welke strategie het best gebruikt kon worden en met welke Belgische of Duitse groepen en personen daartoe contact genomen kon worden. De groep-Persijn droomde van een voorwaardelijke samenwerking met de bezetter in de vorm van een soort concentratiebeweging rond het Verdinaso. De contacten die in die context plaatsvonden met andere organisaties geven een duidelijke indicatie aan van de politieke richting die de nieuwe leiding uit wilde.³ Die voorkeur lag in het verlengde van Van Severens Nieuwe Marsrichting en was uitgesproken koningsgezind en belgicistisch. Federalisme en zeker separatisme werden dus principieel afgewezen.

2. Van Bilsen was in oktober 1939 uit het Verbond gezet nadat hij Van Severen een paar boze brieven geschreven had waarin hij hem immobilisme verweet. De bemiddeling van vrienden ten spijt, weigerde Van Severen om Van Bilsen daarna nog te ontvangen. Zie: J. Van Bilsen, *Kongo 1945-1965. Het einde van een kolonie*, Leuven, 1993, p. 14.
In afwezigheid van leider Joris Van Severen had Emiel Thiers als medeoprichter van het Verbond en streekgenoot van Van Severen, de ‘plaatsvervangende’ leiding over de beweging waargenomen vanaf juni 1940. Toen begin augustus eindelijk duidelijk werd dat Van Severen een van de slachtoffers was van het bloedbad van Abbeville, nam Thiers definitief zijn plaats in. Hij bleek echter al gauw een zwakke leidersfiguur te zijn en werd – mede door de afwezigheid van een tegengewicht als François – sterk beïnvloed door de ambitieuze ingenieur Paul Persijn uit Antwerpen. Persijn maakte van de situatie gebruik om zijn stempel te drukken op een nieuwe leidinggevende structuur. Zodoende was in de zomer van 1940 nagenoeg de volledige leiding in handen gekomen van de civiele vleugel, ook wel de groep Antwerpen-Brussel of de groep-Persijn genoemd. Van Bilsen behoorde al van voor de bezetting tot deze vleugel en werd na zijn terugkeer samen met Julien Verplaetse tot persoonlijke raadgever van Thiers benoemd. Zie: B. Lein, *Van Dinaso tot verzetsman. De handelingen van Jef Van Bilsen tussen 1940-1941*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement geschiedenis, 2010, pp. 18-22 en 45-63.
3. In juli 1940 werd bijvoorbeeld al een vaag akkoord gesloten met La Légion Nationale van de Luikse advocaat Paul Hoornaert. Over de inhoud en de reden tot mislukking van het akkoord hing nogal wat mysterie gezien beide partijen de vermeende samenwerking achteraf relativeerden of zelfs helemaal ontkenden. Waarschijnlijk ging het louter om een principeakkoord rond een aantal gemeenschappelijke standpunten zoals trouw aan de koning, de wenselijkheid van een samenwerking tussen België en Nederland en het verwerpen van separatisme en federalisme. Aangezien de overeenkomst tegen einde augustus spaak liep, heeft het akkoord met La Légion geen enkele reële betekenis gehad. Zie: P. Janssens, *Les Dinassos Wallons 1936-1941*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit de Liège, département des sciences historiques, 1982, pp. 215-220. Geciteerd in: J. Creve, *Recht en Trouw. De Geschiedenis van het Verdinaso en zijn militieën*, Antwerpen, 1987, pp. 96-97. En Br. De Wever, *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, Tielt-Gent, pp. 393-394.

Toen DMO-commandant Jef François na zijn demobilisatie terugkwam uit Frankrijk, botste diens visie met die van de groep-Persijn. François werd daarbij gesteund door de Gentse dichter Pol Le Roy, leider van het Verbond van Dinaso Corporaties (VDC) en al snel evolueerde hun 'Gentse groep' naar een eerder Vlaams-nationalistisch uitgangspunt.⁴ Zij streefden rechtstreekse betrekkingen met de bezetter na opdat het Verdinaso een unieke erkenning zou verkrijgen bij de Duitsers en de kern kon worden van een collaborerende eenheidsbeweging.⁵ Thiers stelde zich in deze situatie op als een van de weinige schaduwfiguren die zich tussen beide groepen in bevonden. In tegenstelling tot Van Severen bleef hij te veel diplomaat en scheidsrechter en te weinig leider. Zijn "*grenzeloze geduld en besluiteloosheid*" konden de tweespalt binnen het Verbond enkel voeden.⁶ Die verdeeldheid escaleerde begin oktober 1940 nog verder. De stuurloosheid manifesteerde zich het meest in de onderhandelingen met allerhande instanties en bewegingen die zich ook maar enigszins interesseerden voor de perspectieven die een Nieuwe Orde eventueel te bieden had. Zonder gemeenschappelijke akkoorden of instructies van hogerop over strategie of standpunten, voerden diverse figuren uit de Verdinasoleiding, inclusief Van Bilzen – op eigen houtje – onderhandelingen en verkennende gesprekken namens het Verbond.⁷

Van Bilzen was ervan overtuigd dat het Verdinaso slechts een doordachte positie ten aanzien van de bezetter kon kiezen eens men wist wat die laatste precies van plan was met het land. Daarom stemde hij er begin oktober 1940 mee in om, op persoonlijke uitnodiging van het Deutsch-Belgische Gesellschaft, deel te

4. Le Roy was begin mei 1940 net als Van Severen gearresteerd en met de zogenaamde spooktreinen naar Frankrijk gebracht. Hij verbleef er noodgedwongen een aantal maanden in een gevangenkamp. Volgens Maurice De Wilde voerde Le Roy in het concentratiekamp van St. Cyprien lange gesprekken met zijn medegevangene René Lagrou. Lagrou, die al jaren banden had met de Sicherheitsdienst zou Le Roy beïnvloed hebben in diens latere Groot-Duitse overtuigingen. Zie: M. De Wilde, *De kollaboratie*, Antwerpen, 1985, p. 47.
5. Concreet hadden Le Roy en François begin september 1940 contacten aangeknoopt met vooraanstaande VNV'ers en zij probeerden Thiers daarbij te betrekken. Toen Van Bilzen en Persijn op 23 september om onbekende redenen naar Thiers gingen, 'betrapten' zij daar François en Le Roy. "*Die trachten Mtr. Thiers voor hun standpunt (= VNV-standpunt) te winnen.*" Zie: Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 23 september 1940.
6. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 10 september 1940.
7. Persijn was er op 15 oktober 1940 bv. in geslaagd om – zonder medeweten van de groep-François – een principeakkoord te sluiten met Odiel Daem van Rex-Vlaanderen. Dit was zinloos want Rex-Vlaanderen stond er nog geïsoleerder voor dan het Verdinaso zelf. Zie: M. Brems, *Rex Vlaanderen (1936-1941)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement Politieke en Sociale Wetenschappen, 1987, pp. 167-168. De Gentse groep maakte ondertussen meer vorderingen. Zij onderhandelde namelijk zowel met het VNV als met de pas opgerichte Algemene SS-Vlaanderen. Zie: Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 24 oktober 1940. En J. Creve, *Recht en Trouw [...]*, pp. 101-102.

nemen aan een studiereis naar Berlijn.⁸ Enkel als er klaarheid kwam over de Duitse plannen met België en Nederland kon de Verdinasoleiding beslissen in hoeverre het aangeraden was zich in de kijker te werken bij de mv en welke strategieën daartoe het meest geschikt waren. Bovendien kon pas dan ook ieder lid voor zichzelf uitmaken welke houding hij zou aannemen binnen de beweging, tegenover de bezetter en tegenover een eventuele samenwerking met andere Nieuwe Orde bewegingen. Voor Van Bilsen stelde dit vraagstuk zich overigens even pertinent als voor de andere Dinaso's. Collaboratie was voor hem geboden of verwerpelijk, naargelang van de Duitse plannen met de Lage Landen. Hij beschouwde de uitnodiging dan ook als de gedroomde gelegenheid om in contact te komen met goed geïnformeerde Duitse ambtenaren en in Berlijn de belangen van het Verdinaso te verdedigen. De nood aan klaarheid werd bovendien extra urgent door de toenemende spanningen binnen het Verdinaso zelf. Politiek-ideologisch waren beide vleugels intussen eigenlijk al te ver uit elkaar geëvolueerd om nog een verzoening voor mogelijk te houden. Zoals Bruno De Wever opmerkt, was het hierbij niet de collaboratie an sich die ter discussie stond, maar wel de finaliteit en de modaliteit van die collaboratie.⁹

Tot de acht andere Belgische eregasten voor deze gemaskeerde propagandatrip naar Berlijn behoorden een aantal bekenden zoals radiojournalist en voormalige studentenleider Edmond De Goeyse, de rexistische journalist Guido Eeckels van *Le Nouveau Journal* en de socialistische politicus Maurits Naessens. Ook Julien Verplaetse was erbij. Deze was einde jaren 1930 lid geworden van het Verdinaso maar had voordien als Belga-correspondent lange tijd in Berlijn gewoond. Volgens Van Bilsen beschikte Verplaetse dus over goede contacten in de Duitse administratie. Het verblijfsprogramma in Berlijn was naar Van Bilsens smaak niet

8. De Deutsch-Belgische Gesellschaft, of Association Belgique-Allemagne/Duits-Belgische vereniging onder Belgisch voorzitterschap van graaf Maurice August Lippens, was bedoeld om de economische betrekkingen tussen beide landen te verbeteren en kan beschouwd worden als een van de Duitse organisaties die tijdens het interbellum belangstelling en sympathie voor het Derde Rijk moesten zien te wekken in ons land. Met die bedoeling werden studiereizen, voordrachten en andere 'atmosfeerverbeterende' contacten georganiseerd zoals bezoeken aan de beruchte Rijkspartijdagen in Nürnberg in 1937 en 1939. Het feit dat de Gesellschaft vanaf 1939 onder het gezag viel van de Duitse Sicherheitsdienst spreekt boekdelen. Zie: D. Luyten, Het centrum Lippens: een Belgische Nieuwe Orde in een nazistisch Europa?, in: *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, jg. 71, 1993, p. 877 en D. Martin, De onafhankelijkheidspolitiek: enkele aspecten van de Duits-Belgische economische betrekkingen, 1936-1940, in: *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, jg. 14, 1980, nr. 4, pp. 60-62. Hoe zijn naam (bovenaan) de lijst van genodigden was gekomen, heeft Van Bilsen naar eigen zeggen nooit met zekerheid geweten. Wellicht werd zijn naam genoemd door vrienden met goede contacten bij de MV, zo suggereerde hij later zelf. Zie: Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 9.2.1.8.: Onuitgegeven memoires, VII, Naar Berlijn en terug, 13 bis.
9. Br. De Wever, *Greep naar de macht [...]*, p. 394.

bijster interessant, maar de vele recepties achteraf boden een uitstekende gelegenheid om gesprekken aan te knopen met hooggeplaatste en goed geïnformeerde Duitse ambtenaren. Zoals gepland, greep hij de studiereis dan ook aan om zich te informeren over de Duitse plannen met het Verdinaso en de Lage Landen.¹⁰

Na een aantal contacten met Duitse gezagsdragers begon het Van Bilzen echter te dagen dat over de toekomst van de Nederlanden nog geen duidelijkheid bestond. Indien dit wel al het geval was dan beperkte die kennis zich bovendien tot de gesloten kringen op het allerhoogste niveau van het naziregime. In een brief van 14 oktober 1940 aan Thiers formuleerde Van Bilzen zijn eerste conclusies. Ten eerste besloot hij dat ook in Berlijn niemand hem iets had kunnen of mogen vertellen over het toekomstige statuut van de Nederlanden. Ten tweede nam hij aan dat de Duitsers geenszins van plan waren om België op te splitsen langs de taalgrens. Van Bilzen zag ook geen redenen om aan te nemen dat er sprake was van een nationale frontvorming rond het vnv zoals dat in Nederland wel gebeurde rond de Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) van Anton Mussert. Ten slotte concludeerde Van Bilzen dat de “*Verdinaso-oplossing*” voor het “*probleem der Lage Landen*” niet uitgesloten was en wel degelijk een kans maakte, “*zoals iedere andere oplossing als er maar voor gestreden wordt*”.¹¹

Ook de dagen daarna werden Van Bilsens vragen ontweken of verklaarden de geraadpleegde figuren zich onbevoegd. Op 16 oktober sprak Van Bilzen met ene Freiherr von Benst wiens concrete bevoegdheid ons verder onbekend is. Von Benst repliceerde op Van Bilsens verzuchtingen dat het *Führerprinzip* nu eenmaal met zich meebracht dat ondergeschikte ambtenaren zoals hijzelf niets meer wisten dan zij moesten weten om hun eigen functie te vervullen. Enkel de zeer selecte en gesloten kring rond Hitler zou hem meer kunnen vertellen. Met grote verwachtingen trok Van Bilzen 's anderendaags nog naar de heer Nabelsberg voor een laatste onderhoud. Nabelsberg was de Duitse secretaris van de Deutsch-Belgische Gesellschaft, maar functioneerde ook als kaderlid van de Hitlerjugend en was bovendien verbonden aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, de Dienststelle Ribbentrop.¹² Van Bilzen had de Duitser een aantal vragen over de toekomst van de Nederlanden aan von Ribbentrop laten doorspelen, maar de minister had daar ontwijkend op geantwoord. Het was volgens von Ribbentrop namelijk nog “*viel zu früh*” om over dat soort zaken te spreken. Persoonlijk dacht Nabelsberg dat België

10. Voor een volledig relaas van Van Bilsens Berlijnreis, zie: B. Lein, *Van Dinaso tot verzetsman [...]*, pp. 31-35.
11. Met de ‘Verdinaso-oplossing’ werd waarschijnlijk het plan bedoeld zoals dat in Van Bilsens memorandum werd uiteengezet. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, brief Jef Van Bilzen aan Emiel Thiers, Berlijn, 14 oktober 1940.
12. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 9.2.1.8.: Onuitgegeven memoires, VII, Naar Berlijn en terug, pp. 17-19.

zou blijven wat het was. Niet herenigd met Nederland, maar ook niet opengebrouwen langs de taalgrens.

De studiereis naar Berlijn bracht dan wel niet de verhoopde verduidelijking over de Duitse voornemens met ons land, voor Van Bilsen zelf was het een ontvucherende ervaring. De reis betekende een eerste barst in zijn geloof in de verhoopde kansen die deze bezetting kon creëren. Er was daardoor "*een groeiende terughoudendheid ontstaan tegenover de wenselijkheid of mogelijkheid van een positieve actie onder het bezettingsregime*".¹³

HET NEDERLANDSE RAMPSCENARIO

De reis naar Berlijn en de mislukte pogingen tot alternatieve 'aanwezigheidspolitiek' waren voor Van Bilsen stuk voor stuk op ontgoochelingen uitgedraaid. Die opeenstapeling van teleurstellingen deed langzaam zijn vertrouwen in de bezetters en hun intenties verdwijnen. Een volgende stap in die evolutie was Van Bilsens bezoek in januari 1941 aan de voormalige Dinasoleider van Nederland, de beeldhouwer Ernst Voorhoeve. Wat Van Bilsen in Nederland zag gebeuren met de voormalige tak van het Verdinaso zou, net als de Berlijn-reis, in zekere mate zijn houding in de eindstrijd van het Verbond bepalen, vandaar onze aandacht voor deze episode.

Voorhoeve was in 1934 door Van Severen tot organisatieleider van de Nederlandse afdeling van het Verdinaso benoemd, maar na de officiële onafhankelijkheid van die vleugel in 1938, zocht hij meer toenadering tot de andere fascistische bewegingen in Nederland.¹⁴ Vanaf 1940 knoopte hij tevergeefs gesprekken aan met de Nationaal-Socialistische Beweging, het Zwart Front en de Nationaal-Socialistische Nederlandse Arbeiderspartij.¹⁵ Met de Nederlandsche Volkspartij (NVP) die een paar misnoegde NSB'ers in 1938 hadden opgericht, bereikte Voorhoeve in de zomer van

13. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 9.2.1.8.: Onuitgegeven memoires, VII, Naar Berlijn en terug, pp. 26-28.
14. Vanaf 1932 had het Verdinaso werk gemaakt van een Nederlandse afdeling, maar het aantal aanhangers was er steeds zeer gering gebleven. De Nederlandse Dinaso's kwamen aanvankelijk uit de versnipperde stroming van het Nederlandse fascisme en uit de groepen katholieke jongeren rond de Vlaamse dominicaan Carlos Van Sante. In januari 1934 maakte Van Severen samen met Thiers een reis door Nederland. Die doortocht leverde een aanzienlijk aantal toetredingen op, voornamelijk uit studentenkringen. Onder de leden die zich in 1934 aansloten, bevonden zich ook Voorhoeve en de dichters Henri Bruning en Ernest Michel. Zij maakten allen deel uit van de redactie van het antimodernistische en integralistische tijdschrift *De Christophore* dat nadien op vraag van Van Severen moest verdwijnen. Zie: L. Vos, *De Dietsche Studentenbeweging, 1919-1940*, in: *Colloquium over de geschiedenis van de Belgisch-Nederlandse betrekkingen tussen 1815 en 1945*, Gent, 1982, p. 487. In 1938 werd de Nederlandse vleugel onafhankelijk nadat de Nederlandse regering een verbod uitvaardigde op politieke bewegingen onder buitenlandse invloed. In de praktijk veranderde er echter weinig of niets aan de verhoudingen tussen de twee afdelingen. Zie: R. Vanlandschoot, *Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen*, in: *NEVB [...]*, pp. 3200-3201.
15. H. Schippers, *Zwart en Nationaal Front. Latijns georiënteerd rechts-radicalisme in Nederland (1922-1946)*, Amsterdam, 1986, p. 52.

1939 wel een akkoord. Op basis van een gemeenschappelijk programma fuseerden de twee partijen einde oktober in het Verbond der Nederlanders. Voorhoeve werd de eerste president van dit nieuwe Verbond, maar een groot deel van de Nederlandse Dinaso's erkende de nieuwe beweging niet. Zij zetten gezamenlijk de werking van het Verdinaso-Nederland verder zodat het Verbond der Nederlanders tegen midden februari 1940 eigenlijk niet meer bestond. Onder druk van de Belgische vleugel werd Voorhoeve in juli 1940 opnieuw aanvaard als leider van het Verdinaso-Nederland en begin november 1940 fuseerde de beweging uiteindelijk met de NSB. Voorhoeve zelf werd Propagandaleider en de andere Dinaso's kregen vooral functies toebedeeld in de Weerafdeling (WA), de militie van het NSB. In de eenmakingsovereenkomst werd opgetekend dat de NSB "de nauwst mogelijke contacten" met het Verdinaso in België zou behouden. Dit kon niet beletten dat een groot deel van de Nederlandse ex-Dinaso's zich na de eenmaking snel terugtrok uit de NSB.¹⁶ Bij de Belgische Dinaso's veroorzaakte de overstap van Voorhoeve heel wat deining. Voorhoeve genoot veel aanzien bij hen en zijn overgang naar de NSB riep immers heel wat vragen op over de toekomst van het Verdinaso in België.¹⁷

Van Bilzen had steeds goede betrekkingen gehad met de Nederlandse Dinaso-leider en besloot om samen met Van Dorpe zo snel mogelijk naar Nederland te reizen voor meer duiding. Hij had einde augustus al eens voorgesteld aan Voorhoeve om naar Nederland te komen. In een antwoord op Van Bilsens briefkaart had Voorhoeve toen geopperd dat Van Bilzen best eerst met Thiers sprak vooraleer hij naar Nederland kwam. Misschien had de nieuwe leider een opdracht voor hem. Voorhoeve verklaarde zich begin september 1940 dus nog steeds loyaal aan de Belgische leiding.¹⁸ Door de omstandigheden binnen en buiten het Verdinaso was Van Bilzen tot nu toe nog niet in Nederland geraakt. Nu was de zaak enigszins urgenter, aangezien de gang van zaken in Nederland in veel opzichten een voorafspiegeling was van een eventueel samengaan met het vnv in België. Onder het mom van een zakenreis kon Van Dorpe aan een *Passierschein* raken en Van Bilzen zou met hem meereizen als zijn advocaat.¹⁹ De vereiste papieren lieten echter langer op zich wachten dan gepland zodat beide Dinaso's pas op donderdagavond 9 januari 1941 aankwamen in Den Haag. Op aanraden van Kurt Bährens van de culturele

16. T. Van Boxel, Het Diets nationaalsolidarisme in Nederland (1933-1940), in: *Spiegel Historiae*, jg. 19, 1984, pp. 100-102.

17. De Nederlandse Dinaso's zelf apprecieerden hun leider veel minder en zeker na de hele historie met de NVP vroegen zij zich af wat Van Severen had gezien in een 'domme en ijdele' figuur als Voorhoeve. Zie: Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 4.1.10.: Brief L.C.J.M. Wiet Knitel aan T. Van Boxel, 6 februari 1984.

18. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.4.: Brief Ernst Voorhoeve aan Jef Van Bilzen, 3 september 1940.

19. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 9.2.1.9.: Onuitgegeven memoires, VIII, Teloorgang van het Verdinaso en Hendrik De Man verlaat het toneel, 5.

dienst van de mv in België bezochten ze er de volgende morgen de redactie van de *Zeitung für die Niederlande*. Daar ontmoetten ze de Duitsers Walther en Boumans.²⁰ Boumans was verbonden aan de Zivilverwaltung in Nederland en begeleidde hen naar café Zur Krone waar het uiteindelijke weerzien met Voorhoeve plaatsvond.

Van Bilsen bracht daarna het hele weekend bij Voorhoeve thuis in Nijmegen door terwijl Van Dorpe voor zaken naar Amsterdam ging. Zoals voorgenomen gebruikte Van Bilsen zijn tijd om naar de meningen en plannen te polsen van de voormalige Dinasoleider. Aangaande de toestand in België bleek al snel dat Voorhoeve een voorstander was van de groep François-Le Roy. Hij keurde Van Bilsens loyaliteit tegenover de koning en de eenheid van België af en deed smalend over de 'incapabele' Thiers. Volgens Voorhoeve zou een hereniging van de Nederlanden er alleen komen op nationaalsocialistische leest en vanuit de NSB, vanuit Nederland dus.²¹ Ter voorbereiding van de hereniging moest 'de figuur in België vereenvoudigen'. In Vlaanderen betekende dat een concentratie Verdinaso-VNV-SS en over Wallonië moest een akkoord gesloten worden met Rex. Van Bilsen was het hier niet mee eens, volgens hem zou het Verdinaso in België de oorlog net wel overleven als het bleef vasthouden aan België en het koningshuis. Voorhoeve echter zou samen met de Duitsers ten onder gaan en wellicht zouden ook zij hem laten vallen. De NSB was in ieder geval een verloren beweging, aldus Van Bilsen.²² Of hij op dit moment ook daadwerkelijk al geloofde dat Duitsland uiteindelijk aan het kortste eind zou trekken, lijkt ons onwaarschijnlijk. Ten eerste stonden de asmogendheden begin 1941 net op het hoogtepunt van hun militaire succes. Ten tweede bleef Van Bilsen nog maanden na zijn uitspraak verderwerken aan projecten die uitgingen van een al dan niet eindige Duitse overheersing.

Op zondagnamiddag 12 januari voegden Van Bilsen en Voorhoeve zich vervolgens opnieuw bij Van Dorpe in Amsterdam. Daar hadden ze 's avonds een diner bij de NSB-gewestleider De Ruiter. Volgens De Ruiter wilde Mussert heel het grondgebied van België behouden maar moesten de Walen naar Frankrijk verhuizen.

20. Van Bilsen had Bährens leren kennen tijdens een etentje bij verbondsleider Mark Van der Borcht. Zie: Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 3 november 1940 en Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 9.2.1.9.: Onuitgegeven memoires, VIII, Teloorgang van het Verdinaso en Hendrik De Man verlaat het toneel, 3. Boumans was volgens Van Bilsens nota's een raadgever van ene Schmidt die op zijn beurt Propagandaleider was in de Zivilverwaltung van rijkscommissaris Arthur Seyss-Inquart. Zie: Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 14 januari 1941.
21. Vanaf de zomer van 1940 was Mussert (1894-1946) ook daadwerkelijk begonnen met de uitbouw van een Vlaamse NSB-beweging door bv. satellietbewegingen als de Nationaal-Socialistische Beweging in Vlaanderen (NSBIV) te steunen en de NSB'ers die in België woonden te organiseren. Musserts Vlaamse politiek werd einde 1941 echter aan banden gelegd door de Duitsers. Zie: J.J. Van Den Berg, *Mussert, Anton A.*, in: *NEVB [...]*, p. 2112.
22. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 12 januari 1941.

's Anderendaags ontmoette Van Bilzen de voormalige Dinaso Van Meteren. Deze had blijkbaar iets belangrijks op zijn lever en maakte een afspraak met Van Bilzen in Den Haag.²³ Op 14 januari had Van Bilzen alweer een afspraak met Van Dorpe, Voorhoeve en Boumans. De Duitser beweerde dat een annexatie van Nederland en België geen optie was voor Duitsland. Ofwel kwam er een hereniging van beide landen, ofwel bleven zij onafhankelijke staten.²⁴ Op de laatste dag had Van Bilzen zoals beloofd nog een tweede onderhoud met Van Meteren. Deze viel scherp uit naar Voorhoeves rol in de toetreding tot het Verbond der Nederlanders voor de oorlog en zijn arrogante houding sinds de fusie met de NSB.

Tijdens de terugreis naar België trokken Van Bilzen en Van Dorpe hun conclusies uit wat ze in Nederland gehoord hadden. Ze waren het erover eens dat het Verdinaso in België in elk geval een samenwerking met het vnv of Rex moest vermijden, om nog maar te zwijgen van de Algemene ss-Vlaanderen. Terug thuis zouden ze er alles aan doen om ook Thiers hiervan te overtuigen. Bovendien nam Van Bilzen zich voor om zo gauw mogelijk terug te keren naar Nederland en er nauwer contact te zoeken met het driemanschap van de Unie en met de Dinaso's die Voorhoeve niet hadden gevolgd.²⁵

EEN SCHIMMIGE EINDSTRIJD

Vanuit Nederland was Van Bilzen naar Antwerpen gereisd om er 's anderendaags verslag uit te brengen bij Persijn. Drie dagen later brachten Van Bilzen en Van Dorpe de hele zondag in Tielt door om ook bij Thiers hun verhaal te doen. De Verdinasoleider vertelde hen op zijn beurt dat François, Le Roy en vendelleider Maurits Seys hem de volgende dag kwamen spreken. Van Bilzen vreesde dat zij Thiers die dag voor een ultimatum zouden plaatsen om in een fusie te stappen met het vnv. Op 20 januari had Van Bilzen alweer een afspraak met Voorhoeve toen die voor korte tijd in Brussel was om er met de Duitser Brouwers van de Propaganda Staffel te spreken over de hereniging van de Nederlanden. Van Bilzen probeerde Voorhoeve ervan te overtuigen om hierover eerst eens met Thiers te spreken maar of dit gelukt is weten we niet.²⁶ Thiers werd nu vanuit beide hoeken van het Verbond onder druk gezet. François en Le Roy deden hun best om hem ervan te overtuigen dat de mv hen niet langer zou dulden indien het Verdinaso zich niet snel officieel

23. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 9.2.1.9.: Onuitgegeven memoires, VIII, Teloorgang van het Verdinaso en Hendrik De Man verlaat het toneel, pp. 8-9.

24. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 14 januari 1941.

25. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 9.2.1.9.: Onuitgegeven memoires, VIII, Teloorgang van het Verdinaso en Hendrik De Man verlaat het toneel, pp. 9-10.

26. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 16-21 januari 1941.

als Duitsvriendelijk en nationaalsocialistisch zou opstellen. De burgerlijke vleugel deed er dan weer alles aan om Thiers het gevaar van een dergelijke collaboratie te laten inzien indien zij op voorhand geen duidelijke garanties van de bezetter kregen. Tot nog toe had Thiers dergelijke beslissingen steeds voor zich uit kunnen schuiven in de hoop alsnog een aanvaardbare middenweg tussen beide doemscenario's te vinden. Thiers zag voor het Verdinaso immers slechts twee mogelijkheden. Ofwel werd het Verdinaso opgeslorpt in een collaborerende eenheidsbeweging, hetzij met het vnv, hetzij met de Algemene ss-Vlaanderen. Ofwel werd het Verbond door henzelf ontbonden of verboden door de bezetter.

Thiers geloofde François en Le Roy dan ook meteen toen zij hem op 23 januari meedeelden dat de Duitsers met een ontbinding dreigden indien in *Hier Dinaso!* niet snel de leer van het nationaalsocialisme werd bezongen. Hij beloofde hen prompt dat de Verdinasopolitiek voortaan beter bij het nazi-programma zou aansluiten. Bovendien schreef hij samen met François een artikel, getiteld *Verzoening*, dat de nieuwe, nationaalsocialistische marsrichting in het weekblad moest aankondigen.²⁷ Van Bilsen was op weg naar Mechelen toen hij diezelfde avond in het station van Brussel-Noord Persijn en Van Dorpe tegen het lijf liep. Zij vertelden hem opgewonden het nieuws dat Thiers en François die middag in het Brusselse Dinaso-huis waren met het bewuste artikel. Via een bevriende Dinaso had Van Dorpe bovendien vernomen dat François en Le Roy een paar dagen voordien een brief hadden gestuurd naar Lutz Pesch. Pesch was indertijd verbonden aan de Propaganda Abteilung (PA) en had net als Wilkening een rol gespeeld in de Duitse afdeling van de vooroorlogse DeVlag. In de bewuste brief aan Pesch – opgesteld met DMO-hoofding trouwens – was sprake van “*twee dinaso-richtingen: de völkisch-Vl.-Duitschgezinde en de Belgicistische*”. Pesch had naar aanleiding van die brief meegewerkt met Le Roy en François om Thiers te misleiden met valse dreigementen over een op til zijnde ontbinding van het Verbond. Van Bilsen meende dat het bewuste artikel in geen geval mocht verschijnen.²⁸

De volgende morgen trokken Van Bilsen en Van Dorpe naar Thiers om op hem in te praten. Thiers bevestigde de gebeurtenissen en beweerde dat Pesch hem verzekerd had dat de beweging ontbonden zou worden. Bovendien was hij de avond van de 23ste teruggekeerd uit Brussel, via Gent, waar hij samen met Le Roy en François onderhandeld had met Herman Van Puymbrouck, Lagrou en twee Duitse ss-officieren over een eventuele fusie met de Algemene ss-Vlaanderen.²⁹

27. S. Van Clemen, *De inzet van Jef Van Bilsen in het Verdinaso vanaf mei 1940*, in: *Jaarboek Joris Van Severen*, nr. 4, Ieper, 2000, pp. 179-180.
28. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 16-23 januari 1941.
29. Herman Van Puymbrouck (1884-1949) was een voormalig voorzitter van de Frontpartij en vanaf einde 1934 stond hij aan het hoofd van de Cultuurcentrale van het VNV. In 1939 verdween hij uit

Hij had toen weliswaar geen samenwerkingsverdrag getekend, maar hij had wel beloofd om het Verbond op zondag 26 januari te ontbinden tijdens een algemene vergadering met de leiding in Gent. Van Bilzen protesteerde dat Thiers dat recht niet had: "*Gij moogt de Leiding afstaan, ontbinden niet. Laat de Duitsers ons ontbinden. Ze durven trouwens niet*". Gezien er volgens Van Bilzen ook geen sprake was van een op til staande ontbinding moest het 'verraad' van François en Le Roy bestraft worden met uitsluiting. Dat gebeurde de volgende dag ook daadwerkelijk en Van Bilzen werd door Thiers belast met de opdracht François het nieuws mee te delen. Van Bilzen ging zodoende op 25 januari naar de DMO-centrale in Gent. 'In het hol van de leeuw' stelde hij François op de hoogte van zijn schorsing, waarna de DMO-leider hem 'met zijn klieken en klakken' buiten gooide. De geplande leidingsvergadering van 26 januari werd afgelast.³⁰

Van Bilzen kreeg nu de opdracht van Thiers om zich van de steun van zoveel mogelijk Dinaso's uit de Gentse afdeling te verzekeren. Er werd ook op hem gerekend om er voor onbepaalde tijd de lopende zaken af te handelen. DMO-korpsoverste Jozef Morael zou ondertussen François vervangen als DMO-leider. Op 26 januari ging Van Bilzen opnieuw naar Gent. Hij sprak er eerst met dokter De Mayer. Deze was een goede vriend van François en Le Roy en kon hun uitsluitingen niet zomaar aanvaarden. De tweede figuur uit Gent die Van Bilzen achter zich probeerde te scharen, was lokaalhouder Jules Seys. Ook Seys reageerde aanvankelijk wrevelig maar legde zich uiteindelijk neer bij Thiers' besluit. In de namiddag trok Van Bilzen, samen met De Mayer, Pol Van Herzele en Jules Declercq naar Thiers.³¹ Daar hoorden ze al tot buiten hoe François vloekte en tierde tegen de 'verraders en lafaards' die hem dit 'gelapt' hadden.³² De avond voordien was Thiers door DMO-inspecteur De Bruyker uit Roeselare op de hoogte gesteld van een vergaderingsverbod voor het Verdinaso. Thiers zag hierin het begin van de

dit Verbond na een jarenlang conflict over zijn nationaalsocialistische propaganda in het partijblad *Volk en Staat*. Tijdens de bezetting trad hij dan ook al snel toe tot de DeVlag en Algemeene SS-Vlaanderen. Zie: P.J. Verstraete, *Puymbrouck, Herman van*, in: *NEVB [...]*, p. 2516.

30. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 24 januari 1941. Interview J. Creve met Jef Van Bilzen, 20 februari 1985, Kraainem (geciteerd in: J. Creve, *Recht en Trouw [...]*, p. 103).
31. Jules Declercq (1897-1955) uit Izegem was een van de medestichters van het Verdinaso. Hij sloot zich met zijn vakverbond, het Verbond van Nationale Arbeiderssyndicaten (NAS), in 1931 aan bij Van Severen en werd lid van de Raad van Leiding. Vanaf 1934 was hij propagandaleider van het Verbond, maar in juni 1939 ging die functie naar Le Roy waarna Declercq gouwleider van West-Vlaanderen werd. In de meidagen van 1940 werd ook Declercq opgepakt, maar tien dagen later kwam hij alweer vrij dankzij de bemiddeling van een bevriend pastoor. Bij het hernemen van de activiteiten in juni 1940 werd Declercq tot raadslid benoemd, hij had echter geen specifieke bevoegdheid. Zie: J. Creve, *Declercq, Jules*, in: *NEVB [...]*, p. 742 en J.-M. Lermyte & A. Van Severen, *Jules Declercq. Vlaams voorman*, Izegem, 2000, pp. 175-177.
32. Later die middag verklaarde François dat zijn tirades tegen de 'verraders' niet tegen Van Bilzen gericht waren.

voorspelde ontbinding gezien een dergelijk bevel volgens De Bruykers bron enkel vanuit de Oberfeldkommandaturen kon komen. De Verdinasoleider plooidde helemaal toen François die middag plechtig proclameerde dat “*hij mocht doodvallen als hij ook maar iets met de SS te maken had*”. Ondanks de bezwaren van Van Bilsen en Van Herzeele, meende Thiers dat het erewoord van ‘een man van het eerste uur’ geloofd moest worden. Na het diner bij Thiers vertrok het gezelschap naar Gent om er Le Roy te spreken. Ondanks het feit dat bij aankomst de wagen van Lagrou voor de deur stond, kon ook Le Roy hen blijkbaar overtuigen dat hij zich niet had gecompromitteerd met de SS. Thiers besloot diezelfde avond om de maatregelen van de dag voordien in te trekken. Een dag later vernam Van Bilsen via Brouwers dat er helemaal geen sprake was geweest van een Duits verbod tegen het Verdinaso.³³

François en Le Roy waren er dus in geslaagd om hun uitsluitingen ongedaan te maken, maar daarmee hadden ze Thiers nog niet overtuigd van hun koerswijziging. Bovendien was ook het artikel *Verzoening* niet gepubliceerd. Volgens sommigen heeft de mv daarom op 28 januari een onmiddellijk verschijningsverbod uitgevaardigd voor *Hier Dinaso!*.³⁴ Wij gaan er echter vanuit dat het publicatieverbod er veeleer kwam door de toenemende onduidelijkheid over het Verdinaso. Hoe het ook zij, Thiers wankelde onder de extra druk op zijn schouders en hij beseftte dat er gauw iets moest gebeuren. In die omstandigheden zagen François en Le Roy alsnog hun kans schoon om hem tot een samenwerkingsakkoord met de SS te dwingen. François stuurde nog de avond van het publicatieverbod een delegatie onder leiding van Luc Delafortrie naar Tielt. Zij legden Thiers het eisenpakket van François voor. Dat kwam erop neer dat indien Thiers zich niet achter de SS-politiek van François en Le Roy zou scharen, dan zou de DMO zich afscheuren van de rest van het Verbond. Daarnaast eiste de afvaardiging ook de uitsluiting van Persijn, Van Herzeele, Van Dorpe en Van Bilsen.³⁵ Thiers kon zich hier niet in vinden gezien de voorgestelde politieke lijn volgens hem “*het essentieelste van het doel van het Verdinaso en van Joris Van Severen: de Dietsche Volksstaat, dus de eigen Staat voor het eigene volk, als doel der beweging liet verloren gaan*”.³⁶ Hij wilde echter evenmin verantwoordelijk zijn voor de scheuring van het Verbond en na een hele nacht discussiëren, besloot

33. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 26 januari 1940.

34. R. Vanlandschoot, *Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen [...]*, pp. 3200-3201.

35. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.7.1/2: Instructie nr. 11 aan de functionarissen van het Verdinaso, Gouwleiders, Gewestleiders, Districtleiders en Hoofdmannen, 31 januari 1941.

36. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.7.1/2: Brief Emiel Thiers aan Paul Persijn, 6 februari 1941.

Hier Dinaso!, jg. 9, 1 februari 1941, nr. 5 waarin Jef François de namen van hen die uit het Verdinaso gesloten werden, meedeelde. [ADV, VY900015]

HET LEVEN DER BEWEGING

"...Onder de leiding van een matroos, die de wereld heeft rondgereisd op "schuiten", maar al zijn zoo geliefde schuiten heeft laten liggen om als de verdienstelijkste aller soldaten dienst te nemen in het Verbond der Dietsche Grootheid :
Commandant François ...

" Geef mij 1000 François en wij veroveren de Nederlanden voor onze gedachte in alles overwinnenden stormpas ...

JORIS VAN SEVEREN.

Berichten van de Leiding

Diets, 28.1.41.

Waarde hun François,

*In den meelcyaer verbandigeden tijd de leiding
van het Verdinaso is uws handen.*

*Ik beaand u, uwe militanten en alle leden van het
Verbond van de Tenuwzij is oes waarden bewaer, wij
vallen in de herinnering aan uwe verworden leden alzoet
verbonden blijven.*

Joris van Severen

De Dinaso-Militanten-Orde neemt de Leiding van het Verbond en staat berg voor het patrimonium van Joris van Severen

J. FRANÇOIS
Commandant der Orde

SAMENSTELLING DER LEIDING

I. POLITIEKE LEIDING

Leider : Jozef François, Commandant der D. M. O.
Verbandssecretaris : Pol Le Roy, leider van het Verbond van Dinaso-Corporaties.
Organisatie : Luc Delafortrie, Vendelleider der D.M.O.

II. DINASO-JEUGD

Jeugd-leider : Leo Poppe, Vendelleider der D. M. O., militan van het eerste uur.

III. DEPARTEMENTEN

Propaganda : Jules De Clerq.
Administratie Verbond en Dinaso-uitgaven : Marcel Monnier, Schaarleider der D. M. O.
Finanties : Militant Armand Crommelmeck.
Pers : Maurits Sieys, Vendelleider der D. M. O., militan van het eerste uur.

IV. LEDEN VAN DEN RAAD

Inspecteur Jozef de Bruycker en Corpsverste Jozef Morael, militanten van het eerste uur.

Worden uit het
Verdinaso gesloten

1. FRANS VAN DORPE :

wegens zijn derde verraad aan den Leider en aan de Beweging.

EERSTE VERRAAD :

Zijn aktie in den Zomer van 1938 om Joris van Severen de leiding van het Verdinaso te ontneemen (Dokumenten in ons bezit).

TWEDE VERRAAD :

Mei 1940. Het inspannen van een proces tegen Joris van Severen, enkele dagen voor dezen dood (Dokumenten in ons bezit).

Frans Van Dorpe werd in Maart 1940 uit het Verbond gesloten om volgende doos Joris van Severen agestigde redenen : Dokument in ons bezit)

Van Dorpe ten laste :
Zijn gauw volkomen verzuurloosd. Voortdurende antisemitie tegen François.

Verhardende kritiek van kwaaddadigen aard tegen de Leiding van het Verbond.

Overantwoordelijk verspreiden van die kritiek in allerlei gesprekken met allerlei leden.

Ophitsing door deze kritiek van vooraanstaande Dinaso's, ten einde te tegen de Leiding op te zetten.

Ongemotiveerde ontslagneming, hetgeen een daad van tuchtloosheid betekent die oer niets kan gerechtvaardigd worden.

Onfatsoenlijke brief desaangaande aan mij.

Miszen van een nota met de briefwisseling die de incidenten vermelden die de ontslagneming voorafgingen ; noede met vraag aan de leden der leiding, of geen beroep tegen mijn beslissing bestaat ; dus weerm daad van tuchtloosheid.

DERDE VERRAAD :

Januari 1941. Na een gewetenloos komplot, pleegt hij bewust een aanslag op de goede trouw van Meester Thiers, om aldus de Beweging van Joris van Severen den doodsteek toe te brengen.

WIJ HERSTELLEN BIERMEDE DE UITSMITTING DOOR JORIS VAN SEVEREN TEGEN HEM UTGEVAARDIGD EN LEVEREN HEM OVER AAN DE VERACHTING VAN ALLE DINASO'S.

2. JOZEF VAN BILSEN :

steunde Frans Van Dorpe in zijn manneurs.

3. PAUL PERSIJN :

wegens het hardnekkig doorzetten, in strijd met de beslissing van de Leiding, van een politiek die voor de Beweging noodlottig was.

Le parti de la Solidarité Nationale

Tusschen hoogerzennemde organisatie onder de leiding van den heer Louis Geuning en het Verdinaso bestaat van heden af geen de minste band meer.

J. FRANÇOIS,
Commandant der Orde.

Bij de opening eener
D.J.-Tentoonstelling

**ZOO WERKT EEN
JEUGDVENDEL**

(Vervolg van blz. 6)

Wij mochten uit den mond van al de bezoekers hun bewondering vernemen voor het werk van de D.J.-departementen ; hier beseffen zij hoezer diegenen zich vergisten, die hun zoeten ver van ons verwijderd houden, z.g.s., omdat zij moeten studeeren. Hier worden de vendeljongens niet slechts opgevoed tot jonge soldaten, doch tevens tot mannen die het waarom van onzen strijd kennen en beleven.

De schaarkronijk, waarin al het lief en leed der eenheid worden opgetekend, wekte ook buitengewone belangstelling bij de bezoekers, evenals de stand van den Dinaso-Metajes-Bond en het van uitleg voorziede Runenfutmark. Allen gingen met de overtuiging weg, dat ook in onze formatie door «des Leaders jongste soldaten» met toewijding en gewidrdit een verbeten kamp gestreden wordt, voor de toekomst van ons volk !

Vooruit, kameraden, zijn onze middelen ook gering, ons geloof zal bergen verzetten. Heil van Severen !

KAMIEL DE VLEESCHAUWER,
D.J.-Vendelleider Arievelde.

Zondag den 2n Februari is de laatste dag der tentoonstelling. Leert de Dinaso-Jeugd kennen. Er volgt ons een bezoek in het Dinaso-Tehuis, Korte Meir, 6, Gent.

Weekblad
Hier Dinaso !

Directie :
Commandant J. François
Verantwoordelijk voor den
grammatijken inhoud

HOOFDREDACTIE
Pol Le Roy

Redactiesecretaris
Leo Poppe

Redactiesecretariaat
Korte Mere 6, Gent

**ALLE COPIJ IN TE STUURN TEGEN
UITERLIJK DEN WOENSDAAG-
MORGEN VAN 'LRE 1 LER**

Alle copy voor het blad van het
V.D.C. van den secretaris van het
V.D.C. Jozef Van Acker,
Korte Mere 6, Gent

Beheer : Marcel Monnier
KORTE MERE 6, GENT
Postrekening (corroloogij) : 442.30
M. Monnier Gent

hij om de leiding in handen van François te leggen. Hij hoopte op die manier de beweging nog een kans te geven.³⁷

Terwijl Delafortrie en zijn delegatie nog bij Thiers aan tafel zaten, werd bovendien, 'op bevel van den Leider', het Verdinaso-archief van Antwerpen naar Gent verplaatst. Thiers wist hier uiteraard niets over, maar een DMO-commando onder leiding van Jan Morael, drong die nacht in opdracht van François het secretariaat binnen. Tegen zeven uur 's morgens bevond het volledige archief zich in de Korte Meirestraat in Gent.³⁸ Een dag later, op 30 januari vernam Van Bilsen het nieuws over de machtsoverdracht. Thiers had toen al schriftelijk aan Persijn en Van Dorpe gevraagd om zich vrijwillig terug te trekken uit het Verdinaso. In een illegale 'Gentse uitgave' van *Hier Dinaso!* deelde leider François op 1 februari 1941 de ontslagen mee van Van Dorpe, "*wegens een gewetenloos komplot op de goede trouw van Meester Thiers*", van Van Bilsen die Frantz Van Dorpe in zijn manoeuvres gesteund had, en van Persijn "*wegens een politiek die voor de Beweging noodlottig was*". Met Le parti de la Solidarité Nationale, die de Waalse Dinaso's verzamelde onder leiding van Louis Gueuning, bestond "*van heden afgeen de minste band meer*". François vormde een nieuwe leiding die met uitzondering van Le Roy uitsluitend uit DMO'ers bestond.³⁹

HET DIRECTORIUM VAN PAUL PERSIJN

Einde januari bestond het Verdinaso in feite niet meer, maar uit de machtsstrijd waren twee groepen ontstaan die zich beide op de erfenis van Van Severen beriepen en zichzelf nog steeds als het Verdinaso beschouwden. François voerde een zuivering van zijn beweging door tot medio februari en leidde ze daarna moeiteloos de collaboratie binnen. Zij die het met die gang van zaken niet eens waren, verlieten het Verdinaso. Een onbepaald deel van deze groep schaarde zich voor korte tijd nog achter het project van de groep-Persijn. Compleet verward door de onverwachte beslissing van Thiers ging de groep-Persijn op zoek naar oplossingen om dit 'misverstand' zo snel mogelijk ongedaan te maken. Het was in eerste instantie belangrijk om nu eenheid te brengen onder de achterblijvers en een tegenleiding te organiseren. Zeven van de negen leden van de vorige leiding verzamelden zich al snel in een directorium dat verder bleef werken, eveneens onder de naam Verdinaso.

Efficiënt en snel communiceren met de leden was nu cruciaal om duidelijkheid te scheppen aan de basis van het Verbond. Als een geluk bij een ongeluk had

37. M. De Wilde, *De kollaboratie [...]*, p. 48.

38. J. Creve, *Recht en Trouw [...]*, p. 104.

39. De Dinaso-Militanten-Orde neemt de leiding van het Verbond en staat borg voor het patrimonium van Joris Van Severen, in: *Hier Dinaso!*, jg. 9, 1941, nr. 3, p. 7.

François in zijn illegale uitgave van *Hier Dinaso!* de machtswissel en de daaraan verbonden uitsluitingen kenbaar gemaakt. Het nieuws werd zo door Belgapress opgepikt en niet veel later verscheen het in de kranten. Gezien het publicatieverbod op *Hier Dinaso!* was het voor de uitgesloten Dinaso's anders onmogelijk geweest om alle leden en sympathisanten op de hoogte te brengen van de gewijzigde situatie. Al een dag voor de aankondigingen in het weekblad van François hadden de uitgestoten geprobeerd om met een zakelijke nota de functionarissen en kaderleden van de Beweging op de hoogte te brengen van wat zich de voorbije dagen binnen de leiding had afgespeeld. Hieruit blijkt dat ook de groep-Persijn niet vrij van zonde was in haar berichtgeving over de splitsing. Zo beweerde zij dat Thiers al op 27 januari zijn functie had neergelegd en dat Persijn vanaf toen de leiding over het Verbond waarnam. Voorts was in deze instructie voor het eerst officieel sprake van een leidinggevend orgaan, het 'Directorium'. Op 30 januari had de leiding van dit Verdinaso, zonder François en Le Roy uiteraard, vergaderd en een Directorium gevormd rond de vier kopstukken: Van Herzeele, Declercq, Gueuning en Persijn. Naar de buitenwereld toe bleef het Directorium verder werken onder de naam 'Verdinaso'. Op zondag 2 februari vond vervolgens een algemene kadervergadering plaats in Antwerpen en ondertussen werd het alle leden en functionarissen verboden om "gevolg te geven aan gebeurlijke oproepingen uitgaande van François en Le Roy".⁴⁰ Volgens Jan Creve waren op de kadervergadering ongeveer vijf- à zeshonderd leden aanwezig, maar over de precieze inhoud van de samenkomst is ons niets bekend. Waarschijnlijk werden de bestaande situatie en de gebeurtenissen waardoor het zover gekomen was nog eens uitgebreid uit de doeken gedaan.⁴¹

Van Bilzen was bij dit alles zeer nauw betrokken. Hij was het die, samen met Van Herzeele, op 30 januari de mogelijkheid van een Directorium geopperd had. Diezelfde dag benoemde Persijn hem tot algemeen secretaris. In die hoedanigheid dicteerde hij op 31 januari de vermelde instructies voor de functionarissen.⁴² Samen met Van Dorpe zou Van Bilzen er nu alles aan doen om *Hier Dinaso!* terug in handen te krijgen en ruchtbaarheid te geven aan de situatie van de groep achterblijvers. Nog diezelfde 31ste januari ging Van Bilzen met Van Dorpe naar de Propaganda-Abteilung (PA) in Brussel in de hoop het uitgeververbod ongedaan te maken. De Duitse luitenant Schnock moest hen echter teleurstellen. Een heruitgave van *Hier Dinaso!* bleef uitgesloten zolang er geen klaarheid bestond over de toestand van het Verdinaso.⁴³ Een dag later stuurde Van Bilzen een memorandum

40. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.7.1/2: Instructie nr. 11 aan de functionarissen van het Verdinaso, Gouwleiders, Gewestleiders, Districtleiders en Hoofdmannen, 31 januari 1941, 2.

41. J. Creve, *Recht en Trouw [...]*, p. 105.

42. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 30 en 31 januari 1941.

43. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941,

naar majoor Gerhardus, de toenmalige chef van de PA in Brussel. Daarin deed hij zijn relaas over de gebeurtenissen binnen het Verdinaso van de afgelopen maanden.

Het is naar ons weten Van Bilsens laatste, maar ook diepste buiging voor de Duitse autoriteiten. Hij stelde het Verdinaso voor als de enige beweging die dezelfde strijd voor een *Neuordnung* in deze nieuwe tijd al zolang en zo vurig deelde met de Duitse bezetter. Toen Van Bilsen in zijn relaas tot de toenmalige situatie kwam, "*eine Organisation-François und ein VERDINASO*", drukte hij zijn hoop uit in een snelle oplossing in het voordeel van het Directorium. Daartoe hoopte hij "*dass die deutschen Behörden uns die Wiederherausgabe diese Woche gestatten werden*".⁴⁴ In zijn antwoord verwees Majoor Gerhardus hen door naar Franz Thedieck. Thedieck was Oberkriegsverwaltungsrat bij de mv en besliste in die hoedanigheid over het bezette perslandschap.⁴⁵ Van Bilsen en Van Dorpe hadden nooit contact met Thedieck, maar een van zijn medewerkers was van oordeel dat de zaak juridisch doodgeknepen zou worden in het voordeel van François.⁴⁶ In een poging om de aandacht alsnog op de groep-Persijn te vestigen, wilde Van Bilsen een lezersbrief laten verschijnen in het *Algemeen Nieuws*. Van Bilsen wilde met een 'recht van antwoord' het Belgapresscommuniqué rechtzetten dat op 4 februari in die krant verschenen was.⁴⁷ In een reactie op Van Bilsens lezersbrief, verwees de hoofdredacteur van het *Algemeen Nieuws* hem door naar W. Körber, de Duitse verantwoordelijke bij Belgapress.⁴⁸ Körber verwees Van Bilsen op zijn beurt door naar Werner Reese van de Militärverwaltungsstab. Met deze laatste werd uiteindelijk een afspraak vastgelegd op 1 maart.⁴⁹

Niet alleen een gebrek aan erkenning van de bezetter speelde de groep-Persijn parten, ook de interne organisatie verliep moeilijk. Al op 5 februari had Gueuning, voormalig Gebiedsleider van de Romaanse Gouwen, zijn ontslag uit het Directorium aangekondigd. Hij deed dit ten eerste uit ongenoegen met de machteloosheid van het Directorium en ten tweede uit frustratie over de onduidelijkheid van zijn taak binnen de nieuwe structuur. De spreekwoordelijke druppel was dat

31 januari 1941.

44. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.7.1/2: *Memorandum des Leiters der Presseabteilung des Verdinaso an Major Dr. Gerhardus, anlässlich der Aufhebung der Herausgabe der Dinasozeitung 'Hier Dinaso!'*, 1. Februar 1941.
45. E. De Bens, *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur*, Antwerpen, 1973, p. 420.
46. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 6 februari 1941.
47. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.7.1/2: Brief Jef Van Bilsen aan de hoofdredacteur van het *Algemeen Nieuws*, 4 februari 1941.
48. Körber was voor de oorlog een correspondent van het Deutsches Nachrichtenbüro bij Belga geweest en werd nu door de PA belast met de herinrichting van het persagentschap. Zie: E. De Bens, *De Belgische dagbladpers [...]*, p. 88.
49. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 9.2.1.9.: onuitgegeven memoires, VIII, Teloorgang van het Verdinaso en Hendrik De Man verlaat het toneel, p. 11.

zijn herhaalde voorstellen tot departementshervormingen nog steeds geen gehoor hadden gevonden.⁵⁰ Van Bilzen kon Gueuning uiteindelijk toch nog overhalen om vol te houden. Met de nodige druk had hij Persijn er bovendien van overtuigd om Gueuning 'hoofd politieke zaken' te maken. De organisatorische basis van het Verdinaso van Persijn zag er bijgevolg als volgt uit. Het Directorium (Van Herzeele, Declercq, Persijn en Gueuning) oefende de hoogste leiding uit. Persijn was 'leider van het Verdinaso' en Gueuning werd hoofd van het departement politiek. Persijn beloofde *"geen enkele politieke daad te stellen zonder de goedkeuring van Gueuning"*.⁵¹ Het Directorium zette zich inhoudelijk sterk af tegen een onvoorwaardelijke samenwerking met Duitsland, maar was ook niet anti-Duits. In zijn memorandum van 10 februari *"über die Krise im Verdinaso"*, benadrukte Persijn tegenover de Duitse autoriteiten dat de Dinaso's steeds de oudste vrienden van nazi-Duitsland waren geweest en dat het Directorium dit in de toekomst ook zo wilde houden.⁵²

Van 14 tot en met 19 februari moest Van Bilzen noodgedwongen het bed houden wegens griep. Enkele dagen na zijn terugkeer kondigde Van Dorpe zijn vertrek aan uit het Verdinaso van Persijn. Hij bleef het volledig eens met de politiek van het Directorium, maar stond erop om zijn geschil met François uit te vechten nadat die hem had zwart gemaakt in *Hier Dinaso!*. Die persoonlijke strijd zou volgens Van Dorpe het Directorium en daarmee ook de erfenis aan Van Severen in diskrediet brengen bij de gewone leden *"die den grond van dezen strijd niet voldoende kenden"*. Daarom was het volgens hem beter om de organisatie te verlaten en hopelijk terug te keren *"binnen korte maanden, wanneer de toestand opgeklaard zou zijn"*.⁵³

Het Directorium is in de praktijk steeds machteloos gebleven omdat het van de Duitse autoriteiten geen enkel werkingsinstrument in handen kreeg. Het Verdinaso van François daarentegen had al op 6 februari de heruitgave van *Hier Dinaso!* bekomen en kreeg van de mv bovendien ook toelating om vergaderingen te beleggen. Steeds meer Dinaso's liepen daardoor over naar François of onthielden zich van verdere politieke activiteit. Op 1 maart had Van Bilzen het geplande onderhoud met Reese. Deze maakte meteen duidelijk dat er van een zogenaamd 'recht op antwoord' hoegenaamd geen sprake kon zijn aangezien Van Bilzen met de groep-Persijn illegale pamfletten had verspreid. Van Bilzen protesteerde dat zijn groep in de illegaliteit gedreven was door een oneerlijk uitgeververbod. Hierop volgde een bittere discussie met de Duitse ambtenaar en Van Bilzen noemde de Belgische

50. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.7.1/2: Brief Louis Gueuning aan Jef Van Bilzen, 5 februari 1941.
51. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.7.1/2: Brief Jef Van Bilzen aan Paul Persijn, 12 februari 1941.
52. A. Anthonissen e.a., *Ast Fonteyne 1906-1991. Een kwestie van stijl*, Leuven, 1999, p. 137.
53. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.7.1/2: Brief Frantz van Dorpe aan het Directorium van het Verdinaso diens Algemeen Secretaris, 26 februari 1941.

ss'ers verraders en riep daarna uit dat het Directorium geen onvoorwaardelijk vertrouwen in Duitsland had. *"Wij niet!"*, dat was wat hen scheidde van François' beweging, waarop een woedende Reese hem uit zijn kantoor trapte.⁵⁴

Hoewel de Duitsers duidelijk de kant van François kozen, was Persijn er einde februari 1941 van overtuigd dat een officiële erkenning nog steeds mogelijk was en ten allen koste bereikt moest worden, desnoods onder een andere naam dan het Verdinaso. Hij stelde voor om het Verdinaso voortaan *"Nationale Unie (of iets dergelijks) te noemen"* en verder te werken *"op een basis waarop [men] een groot deel der bevolking kon winnen"*.⁵⁵ Gueuning was het daarmee eens en stelde dat, *"toute réflexion faite, je crois que nous devons absolument entrer en contact avec les Allemands pour nous défendre et leur dire l'erreur tragique qu'ils commettent"*.⁵⁶ Net als Gueuning was Van Bilsen naïef genoeg om niet te (willen) zien dat de bezetter al lang kant gekozen had tegen hen en ook hij was voorstander van een naamsverandering. Toen Paul Danhier, een bevriend advocaat en Waals Dinaso, hem naar de stand van zaken binnen het Verdinaso vroeg, antwoordde hij *"La firme 'Verdinaso' est compromise. Il faut donc l'abandonner"*.⁵⁷ In overeenstemming met het voorstel van Persijn zou de naam 'Verdinaso' opgegeven worden voor een nieuwe beweging genaamd 'Nationale Unie/Union Nationale'.

Gueuning had einde februari al een beginselverklaring voor dit nieuwe concept opgesteld met als titel *Een volk, een staat, een vorst* en legde dit nu voor aan Persijn. Volgens het programma van Gueuning was er einde januari 1941 een scheuring ontstaan tussen enerzijds een groep die *"een onmiddellijke en haast onvoorwaardelijke samenwerking met Duitsland voorstond"* en zij die het feit van de bezetting aanvaardden en daar ook de mogelijkheden van inzagen. Deze laatste groep was bereid *"de mogelijkheden en modaliteiten"* van een samenwerking onder ogen te zien, op voorwaarde dat dit op een eervolle, waardige manier kon gebeuren, *"trouw aan de koning en aan Van Severen"*. Voor alle duidelijkheid is het dus verkeerd om het Directorium en de Nationale Unie als principiële tegenstanders van een eventuele collaboratie voor te stellen. De vier basispunten waarop de Nationale Unie zou steunen waren: *"een geest van volstrekte zelfstandigheid, het bewustzijn van en de zorg om de solidariteit der Nederlanden en bijgevolg der Belgische eenheid, het einde der partijen en het vestigen van een autoritair regime, bekleed met*

54. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 1 maart 1941.

55. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.7.1/2: Brief Paul Persijn aan Jef Van Bilsen, 17 februari 1941.

56. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.7.1/2: Brief Louis Gueuning aan Jef Van Bilsen, 2 maart 1941.

57. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilsen, 3.4.9.: Oorlogsdagboek augustus 1940-juli 1941, 23 februari 1941.

gezag en verantwoordelijkheid". Dit autoritaire regime werd verpersoonlijkt in de gestalte van koning Leopold III onder wiens gezag een nieuwe sociale ordening werd gevestigd, "*het nationaal-solidarisme van Joris Van Severen*".⁵⁸ Het manifest van Gueuning werd door Persijn echter afgekeurd als basis voor de Nationale Unie/Union Nationale. De verklaring was onvolledig en hechtte volgens Persijn te weinig aandacht aan het feit dat de Belgen slechts een deel van het Bourgondische volk waren. Ook de verhoudingen ten aanzien van de koning werden volgens Persijn verkeerd geformuleerd.⁵⁹

Wanneer we de korte bestaansgeschiedenis van het Directorium en de Nationale Unie/Union Nationale beschouwen, dan kunnen we niet anders dan te besluiten dat de groep-Persijn weinig voeling had met de realpolitieke werkelijkheid. De mv interesseerde zich niet voor het Directorium en de ambities van de Nationale Unie waren zelfs ronduit absurd. Van het niet verwaarloosbare aantal Dinaso's dat hen aanvankelijk gevolgd was, bleven slechts enkelingen over. Van inkomsten, werkinstrumenten of vergaderingen was al lang geen sprake meer en ook binnen de kern hield iedereen er uiteenlopende ideeën en contacten op na. De definitieve ontzuivering kwam er toen Persijn op 19 april door de Duitsers gearresteerd werd en pas 6 dagen later werd vrijgelaten. Het was de laatste maal dat de mv moest duidelijk maken dat een alternatief voor het Verdinaso van François niet getolereerd zou worden.⁶⁰ Laat het echter duidelijk zijn dat de meeste voormalige functionarissen al vroeger de moed opgaven en al vanaf midden februari, begin maart hun eigen weg gingen.⁶¹ Zij trokken zich voorlopig terug uit de politiek of raakten betrokken bij andere Nieuwe Ordeprojecten.⁶²

58. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.7.1/2: Een volk, een staat, een vorst, 24 februari 1941.

59. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 3.4.7.1/2: Brief Paul Persijn aan Jef Van Bilzen, 10 maart 1941.

60. Leuven, KADOC, Archief Jef Van Bilzen, 9.2.1.9.: Onuitgegeven memoires, VIII, Teloorgang van het Verdinaso en Hendrik De Man verlaat het toneel, p. 25.

61. De hele historie van het Directorium en de Nationale Unie/Union Nationale moet eigenlijk gezien worden in een kluwen van verschillende initiatieven van figuren uit het Verdinaso. In de onuitgegeven memoires van Van Bilzen komen de pogingen van het Directorium om 'hun' Verdinaso te redden zelfs niet eens aan bod.

62. Van Bilzen en Van Dorpe belandden uiteindelijk in het verzet terwijl Persijn en Van Herzele, een functie opnamen bij de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie (NLVC). Persijn spioneerde er vanaf oktober 1940 voor de groep Athos en vanaf 1943 gaf hij ook informatie door aan de groep Othello. Zo leverde hij vanaf juli 1943 via Van Dorpe valse papieren, zodat geheim agenten van Othello zich konden voordoen als NLVC-ambtenaren. Zie: A. Anthonissen, *Ast Fonteyne [...]*, p. 140. Voor een volledig overzicht van de activiteiten van voormalige Dinaso's tijdens de rest van de oorlog en daarna, zie: Ba. De Wever, *De schaduw van de leider*, in: *Jaarboek Joris Van Severen*, nr. 5, Ieper, 2001, p. 219.

DE GROEP-FRANÇOIS EN DE EENHEIDSBEWEGING-VNV

Het Verdinaso van de Gentse groep stevende na de 'zuivering' recht af op de onvoorwaardelijke collaboratie. In het weekblad werd vanaf 1 februari een onversneden nationaalsocialistisch wereldbeeld geproclameerd terwijl de leiding openlijk ijverde voor een hechte samenwerking met de bezetter.⁶³ François en zijn volgelingen knoopten al vanaf begin februari opnieuw onderhandelingen aan met het vnv en de Algemeene ss-Vlaanderen. Waarom het met deze laatsten niet tot een akkoord gekomen is, blijft voor ons een raadsel gezien zowel Le Roy als François ideologisch meer voor de ss voelden dan voor een Eenheidsbeweging met het vnv. François beweerde later dat de ss louter in de DMO geïnteresseerd was en niet in de rest van de beweging. Gezien het Verdinaso onder zijn kortstondig bewind nagenoeg volledig gelijkgeschakeld werd met de DMO, kan dit echter nauwelijks een bezwaar geweest zijn voor François. Volgens ons vreesde François dat de Dinaso's in een Duits orgaan als de ss te weinig zeggenschap en autonomie zouden behouden. In een fusie met het vnv zou dit wel het geval zijn, veronderstelde hij aanvankelijk. Een onafhankelijk Verdinaso was immers geen optie in de ogen van de bezetter. Bovendien besepte het Verdinaso van François maar al te goed dat het te verzwakt was om zich te meten met de andere Nieuwe Orde-bewegingen.

In de loop van februari werd een document opgesteld als uitgangspunt voor onderhandelingen met het vnv. Het Verdinaso stelde een samengaan van beide bewegingen voor op gelijkwaardige basis. Concreet zou volgens dit document een eenheidsbeweging genaamd Eenheidsfront vnv-Verdinaso gevormd worden onder leiding van een bestuur met evenveel vnv- als Verdinaso-leden. Dit voorstel werd afgewezen omdat het Verdinaso door de hele affaire van januari 1941 nog slechts een schim van zichzelf was. De weinige leden die toch gebleven waren, zouden bovendien weinig moeite hebben om een individuele overstap te maken naar het vnv, zo redeneerde men althans bij het vnv. Voor François en Le Roy volgden lange en vernederende onderhandelingen met de vnv-leiding. Niet politiek-ideologische thema's, maar het verdelen van sleutelposities stonden hierbij ter discussie.⁶⁴ Uiteindelijk was het de bezetter zelf die, in de persoon van Oberkriege Rat Franz Thedieck, op 5 mei 1941 de knoop doorhakte voor het Verdinaso. Het beslissende akkoord kon amper een fusie genoemd worden. Het Verdinaso werd net als Rex-Vlaanderen volledig opgeslorpt in het vnv onder de benaming Eenheidsbeweging-vnv. Le Roy kreeg een plaats in de Raad van Leiding en moest na een heftige discussie ter behoud van *Hier Dinaso!* genoegen nemen met het hoofdredacteurschap van een nieuw blad, *De Nationaal-Socialist*. François

63. D. Vanhees, Het Verdinaso naar de collaboratie, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 42, 1983, nr. 3, p. 171.

64. Br. De Wever, *Greep naar de macht [...]*, pp. 395-398.

werd tweede man van de Dietsche Militie-Zwarte Brigade (DM-ZB).⁶⁵ Op 10 mei 1941, dag op dag een jaar na het verdwijnen van Van Severen, trad Staf De Clercq voor het eerst naar buiten met de Eenheidsbeweging-VNV.

Veel doorgestroomde Dinaso's voelden zich echter niet thuis in de nieuwe beweging. Zij misten er de tucht en orde van de DMO en maakten al snel de overstap naar de Algemeene ss-Vlaanderen. Volgens sommigen haalde het VNV in die zin indirect de ss binnen in de eigen rangen. Gezien zowel François als Le Roy einde 1941 "*hun ware gelaat toonden*" en de stap naar de Algemeene ss-Vlaanderen zetten, valt hier inderdaad iets voor te zeggen.⁶⁶ François sloot zich uiteindelijk aan bij het Vlaamsche Legioen en vertrok samen met Tollenaere op 6 augustus 1941 met het eerste contingent Vlamingen richting oostfront.⁶⁷ Le Roy ijverde binnen de Eenheidsbeweging al snel voor een samengaan met de Algemeene ss-Vlaanderen en toen dit niet lukte nam hij einde september ontslag. Begin 1942 werd hij propagandaleider van de DeVlag.⁶⁸

Achteraf bekeken behield de groep-François enkel de fascistoïde elementen van het Dinaso-programma. De Groot-Nederlandse droom werd verlaten, eerst voor het Vlaamse separatisme van het VNV en later ter verwezenlijking van een Groot-Germaanse ruimte met de ss en het Legioen. De band met Wallonië werd verbroken en van hun loyaliteit aan de koning achtten zij zich ontslagen. Kortom, de weg die Le Roy, François en een groot aantal andere Dinaso's kozen was een complete breuk met de Nieuwe Marsrichting die Van Severen in 1934 was ingeslagen.

CONCLUSIE

Het is te simpel om de groep-François af te doen als overlopers of verraders van de Dinaso-leer. Naast de Franse, Nederlandse en Italiaanse invloeden heerste er immers al van oudsher ook een latente pangermaanse stroming in het Verdinaso. Die *völkische* onderstroom stond onder invloed van een 'biologische wereldbeschouwing' en leunde dicht aan bij het Duitse nationaalsocialistische racisme. Van Severen zelf was dan wel vooral aangetrokken tot de Action Française van Charles Maurras, figuren als François stonden door Duitse literatuur en vrienden in grote bewondering voor het Derde Rijk en wisten dit ook door te drukken in de beweging. Het 'Diets Nationaalsolidarisme' betekende overigens sowieso de uitsluiting van 'vreemde' en in het bijzonder Joodse elementen. In tegenstelling tot wat Luc Delafortrie hier later over beweerde, veranderde de Nieuwe Marsrichting niets aan die exclusiviteit. Volgens Delafortrie werkte de koerswijziging 'heilzaam', aangezien "*halfgare*

65. R. Vanlandschoot, *Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen [...]*, pp. 3202-3203.

66. E. De Bens, *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur [...]*, p. 182.

67. P.J. Verstraete, *Reimond Tollenaere: biografie*, Kortrijk, 1996, pp. 379-380.

68. G. Durnez & F. Seberechts, *Le Roy, Pol*, in: *NEVB [...]*, p. 2669.

nationaal-socialisten en Duitsgezinden" uitgestoten werden doordat vanaf 1934 ook "volksvreemde elementen" welkom waren in de 'Dietsche staat'. Het aanblijven van Duitsgezinde functionarissen en het toenemende aantal bijdragen over het 'Joodse vraagstuk' in *Hier Dinaso!* na 1934 bewijzen het tegendeel.⁶⁹

De scheuring van het Verdinaso moet volgens ons genuanceerder voorgesteld worden dan als het logische vervolg van de vooroorlogse spanningen tussen de 'burgerlijke' en 'soldateske' vleugel. Le Roy hoorde tenslotte bij de vooroorlogse 'groep-Persijn' die einde 1939 bij Van Severen ging pleiten voor deelname aan de gemeenteverkiezingen in Antwerpen.⁷⁰ De tweespalt die uiteindelijk tot het einde van de beweging leidde, mag daarom niet gereduceerd worden tot het resultaat van opportunisme en machtspolitiek gewedijver. De scheuring was het gevolg van dieper gewortelde ideologische tegenstellingen die al vanaf 1931 aanwezig waren in het Verbond. De bezettingskoorts en het wegvallen van de neutraliserende cultfiguur Van Severen maakte het uiteenvallen van het Verdinaso bijna onontkoombaar.

Brecht Lein (°1988) studeerde geschiedenis en European studies aan de KULeuven. Als masterproef schreef hij in 2010 een verhandeling over de handelingen van Jef Van Bilsen tussen 1940 en 1941.

69. L. Delafortrie, *Joris Van Severen en de Nederlanden*, Zulte, 1963, pp. 105-108. Geciteerd in: L. Saerens, Het Verdinaso en de joden, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 46, 1987, nr. 3, pp. 155-162.
70. Toen Willem Melis, Van Dorpe, Le Roy, Persijn en Van Bilsen bij Van Severen pleitten voor deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen van april 1939 in Antwerpen, weigerde de leider hierop in te gaan. Het voorstel op zich veroorzaakte bovendien zo'n ophef bij de 'soldateske' vleugel dat de beweging dreigde stuurloos te worden. Zie: R. Vanlandschoot, *Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen [...]*, p. 3199.